

שם מחלקה:

ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות

סדנה: פזמונאי ישראל כותבים תנ"ך: מנעמי

שמר עד דני סנדרסון

01130-95

שם הקורס באנגלית:

**Workshop: The biblical context of Israeli poetry: From Naomi Shemer
to Danny Sanderson**

שם המרצה: ד"ר יוסף פריאל

סוג הקורס: סדנה

היקף הקורס: 2 ש"ש

סמסטר: קיץ

שנת לימודים: תשפ"ב

לשימוש פנימי בלבד – לא להפצה
כל הזכויות שמורות לכותבים, למלחינים,
למעבדים ולמרצה הקורס

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

- א. הסטודנטים יכירו את דמותם ופועלם של הפזמונאים בהם עוסק הקורס.
- ב. הסטודנטים יכירו את הטקסטים המקראיים הרלבנטיים לשירים על פרשנותם, הן זו המדעית והן זו המסורתית.
- ג. הסטודנטים ידעו לקשר את השירים הנלמדים לטקסטים הרלבנטיים.
- ד. הסטודנטים יקבלו כלים לזיהוי מוטיבים תנ"כיים בפזמונים שונים.
- ה. הסטודנטים יתייחסו לזמר העברי כאבן יסוד המעמיקה את ההיכרות עם ההיסטוריה התנ"כית והיהודית בכללותה.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

"בית הספר שואף להעשיר את החיים האינטלקטואליים של התלמיד/ה ולהרחיב את האופקים על ידי הוראת קורסים אקדמיים במדעי היהדות ובכך גם לתרום לעיצוב הזהות האינטלקטואלית של התלמיד/ה" (מתוך: אתר ביה"ס ללימודי יסוד).

התנ"ך, כספר המתורגם ביותר בהיסטוריה האנושית, הוא אבן יסוד לאלפי פריטי ספרות. גם הזמר העברי המתחדש שהחל להיכתב בראשית הציונות והלך ופרח עם התקדמות המדינה ומוסדותיה, השתמש בתנ"ך, פירש אותו ואף ביקר אותו בדרכו הספרותית. בקורס זה נכיר את הפזמונאים (ונעמוד בקורס על ההבדל בינם לבין המשוררים) שהרבו להשתמש בתנ"ך במהלך כתיבתם.

מהלך השיעורים (מהי סדנה)?

בניגוד לשיעור, בו המורה מלמד, בסדנא מתקיימת עבודה משותפת, כאשר המורה מציג סוגיה לדיון (במקרה דנן: שיר), חושף בפני התלמידים את הטקסט המקראי וביטוייו בשיר. התלמידים, ללא המורה, מתחלקים לקבוצות, דנים בנושא, ומדווחים לכתה על המסקנות שעלו. לאחר מכן, מעמת המורה עם דעות הכתה את החומרים הקיימים במרחב העיון המסורתי והאקדמי.

תכנית הוראה מפורטת

מס' שיעור	נושא השיעור	קריאת חובה	קריאת רשות
1.	מבוא לקורס: מה בין פזמונאי למשורר? תולדות הזמר העברי; ומהי כתיבה תנ"כית?	15	18-1
2-3	עידן רייכל	20	19
4-5	נתן יונתן	23	22-21
6-7	קובי אוז	26	25-24
8-9	נעמי שמר	27	29-28
10-11	מאיר אריאל	31	33-32, 30
12	הרב קרליבך	35 (עמ' נבחרים)	36, 34
13	אביהו מדינה		39-37
14	שלום חנוך		43-41
15-16	אהוד מנור	48 (עמ' נבחרים)	47-44
17	חנן יובל		49 (עמ' נבחרים)
18	אהוד בנאי		50 (עמ' נבחרים)
19	דודו ברק	52	51
20	עוזי חיטמן		53
21-22	יורם טהרלב	55-56	54
23	יאיר רוזנבלום		58-57
24	דני סנדרסון	62	61-59
25-26	חנן בן ארי		
27	יובל דיין		

מס' שיעור	נושא השיעור	קריאת חובה	קריאת רשות
28	מפה ומשם בזמר העברי		66-63

ג. דרישות קדם:

אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות, השתתפות בדיונים בסדנה, קריאה ביבליוגרפית, בחינה מסכמת.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

בחינה 100%, בנוס ינתן למתמידים בנוכחותם.

ו. ביבליוגרפיה:

ביבליוגרפיה לפי נושאים:

מבוא: על המוסיקה במסורת היהודית

1. דב שוורץ, כנור נשמתי: המוסיקה בהגות היהודית, אוניברסיטת בר אילן, רמת-גן תשע"ג (בעיקר פרקים א-ד).
2. Naomi Cohn-Zentner, "Singing the Bible with a Modern Inflection: Scriptural Events, Places and Personalities in Israeli Popular Music", *Journal of Synagogue Music*, 34 (2009), pp. 171-198.

מבוא: תולדות הזמר העברי המתחדש

3. ליאורה ברסלר, הסגנון הימתיכוני במוסיקה הישראלית (עבודת גמר לתואר שני), תל-אביב 1983.
4. רקפת סלע-שפי, "התפתחות הפואטיקה של הפזמונאות הישראלית בראשית שנות השבעים", אצל: זיוה בן פורת (עורכת), ליריקה ולהיט, תל-אביב 1989, עמ' 76-98.
5. זיוה בן-פורת, "הפזמון כבעיה וכמושא של חקר הספרות", בתוך: ליריקה ולהיט, תל-אביב 1989, עמ' 9-23.
6. שרה חפרי-אפלל, שיר הזמר הישראלי משוחח עם המקרא (עבודת גמר לתואר שני), ירושלים תשנ"ה.
7. נתן שחר, שיר שיר עלה נא – תולדות הזמר העברי, בן-שמן 2006.
8. טלילה אלירם, "שירי ארץ-ישראל – מוסיקה יהודית?", דוכן, טז (תשס"ו), עמ' 170-179.
9. ענבל פרלסון, שמחה גדולה הלילה: מוזיקה יהודית-ערבית וזהות מזרחית, תל-אביב 2006.
10. ניסים קלדרון, יום שני – על שירה ורוק בישראל אחרי יונה וולך, תל-אביב 2009.
11. אביבה סטניסלבסקי, "הזמר העברי ככלי לחוויה בחינוך", דרך אפרתה, יד (תשע"ד), עמ' 121-140. ובקישור: http://www.michlala.edu/Productions/magazines/files/michlol_72.pdf
12. עז ותמר אלמוג, דור ה Y כאילו אין מחר, חיפה 2016.
13. נעם רפפורט, הרוק בישראל, תל-אביב 2016.
14. נעם רפפורט, רוק ישראלי 1967-1973, הוצאת מרום תרבות ישראלית 2018.
15. נעה קנארק גלבויע, "נולדתי במקום הלא נכון": סיפורה של להקת ה'צ'רצ'יילים' ושל ראשית תרבות הרוק הישראלית", בקישור (באתר אקדמיה): https://www.academia.edu/21649453/%D7%A0%D7%95%D7%9C%D7%93%D7%AA%D7%99_%D7%91%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9D_%D7%94%D7%9C%D7%90_%D7%A0%D7%9B%D7%95%D7%9F_%D7%A1%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%A8%D7%94_%D7%A9%D7%9C_%D7%9C%D7%94%D7%A7%D7%AA_%D7%94%D7%A6%D7%A8%D7%A6%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%9D_%D7%95%D7%A9%D7%9C_%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%99%D7%AA_%D7%AA%D7%A8%D7%91%D7%95%D7%AA_%D7%94%D7%A8%D7%95%D7%A7_%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%AA
16. נעה קנארק גלבויע, "מוסיקה היא דת אקוסטית" או: "מקומה של היהדות ברוק הישראלי בעשור המילניום; גבריאל בלחסן כמקרה בוחן", בקישור (באתר אקדמיה): https://www.academia.edu/30612150/%D7%9E%D7%95%D7%A1%D7%99%D7%A7%D7%94_%D7%94%D7%99%D7%90_%D7%93%D7%AA_%D7%90%D7%A7%D7%95%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%AA_%D7%90%D7%95_%D7%9E%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%94_%D7%A9%D7%9C_%D7%94%D7%99%D7%94%D7%93%D7%95%D7%AA_%D7%91%D7%A8%D7%95%D7%A7_%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99_%D7%91%D7%A2%D7%A9%D7%95%D7%A8_%D7%94%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%A0%D7%99%D7%95%D7%9D_%D7%92%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C_%D7%91%D7%9C%D7%97%D7%A1%D7%9F_%D7%9B%D7%9E%D7%A7%D7%A8%D7%94_%D7%91%D7%95%D7%97%D7%9F

17. שמואליק טסלר, שירים במדים : סיפורן של הלהקות הצבאיות, ירושלים תשס"ז.
18. יורם סימן-טוב (עורך אתר האינטרנט) : שרים במדים, בקישור : <http://www.army-bands.co.il/>
- עידן רייכל**
19. עז אלמוג, פרידה משרוליק – שינוי ערכים באליטה הישראלית, ב כרכים, חיפה/אור יהודה תשס"ד.
20. אדוין סרוסי ומוטי רגב, "מוסיקת עולם בחותם ישראלי – עידן רייכל", בתוך : מוסיקה פופולרית ותרבות בישראל (תרגם מאנגלית : ולדי דבוייריס), עמ' 338–341, רעננה תשע"ד.
- נתן יונתן**
21. צבי לוז, שירת נתן יונתן, תל-אביב 1986.
22. טליה הורוביץ, "הבל הבלים הכל הבל?! עיון בשירי קוהלת [=כך במקור] של נתן יונתן", שאנן, יא (תשס"ו), עמ' 173–208. הודפס בשינויים בשם : "זיקת שירי קוהלת מאת נתן יונתן לתשתיתם המקראית", בתוך : טובים השניים : עיונים במקרא ובמורשתו הספרותית, חיפה תשס"ט, עמ' 244–270, ובקישור : <http://app.shaanan.ac.il/shnaton/11/7.pdf>
23. יוסף פריאל, " 'מת אב ומת אלול' לנתן יונתן", רינה בן שחר וניצה בן ארי (עורכות), דברי הכנס התשע"י 'העברית שפה חיה', הוצאת אוניברסיטת תל-אביב והקיבוץ המאוחד, תשפ"ב.
- קובי אוז**
24. גדי טאוב, המרד השפוף – על תרבות צעירה בישראל, תל-אביב 1997.
25. ענת לב-אדלר, "קובי אוז – צליל פוליטי מהעיירה", סגולה, 20 (2012), עמ' 76–78.
26. קובי אוז, "זהותי", ארץ אחרת, 31 (2005), עמ' 32–36.
- נעמי שמר**
27. טליה הורוביץ, "מסע בעקבות נעמי שמר ותנ"ך", שאנן, י (תשס"ה), עמ' 161–196, ובקישור : <http://www.shaanan.ac.il/wp-content/uploads/2018/12/horowiz-shemer.pdf>
28. אברהם זיגמן, מדרש נעמי : נעמי שמר – המקורות היהודיים בשירתה, ירושלים תש"ע.
29. מוטי זעירא, על הדבש ועל העוקץ : נעמי שמר סיפור חיים, בן-שמן 2017.
- מאיר אריאל**
30. רוני שויקה, שיר חדש – דרשות על יצירות רוק ישראליות, ירושלים 2011.
31. אסנת שרון, "במחשכיך ירושלים : קריאה בירושלים של ברזל מאת מאיר אריאל ב-1967 והיום", היה היה : במה צעירה להיסטוריה, 11 (תשע"ו), עמ' 84–103, ובקישור : <https://openscholar.huji.ac.il/sites/default/files/hayohaya/files/11-5-sharon.pdf>
32. נסים קלדרון ועודד זהבי, ארול אחד : מאיר אריאל – ביוגרפיה, מודיעין תשע"ו.
33. שירז אריאל, "מסע לעולמו הפנימי של אבא", חיים אחרים, 179 (2011), עמ' 26–31.
- הרב קרליבך**
34. נתן אופיר וחיותה דויטש, הרב שלמה קרליבך : חייו, משנתו והשפעתו, ראשון-לציון 2017.
35. שרה וידנפלד, המורשת המוסיקלית של ר' שלמה קרליבך : ניתוח הרפרטואר ועיון בעיצוב סגנונו המוסיקלי (עבודת גמר לתואר שני), אוניברסיטת בר אילן, רמת-גן תשס"ג.
36. Naomi Cohn-Zentner, *Reshuffling the Ashkenazi musical heritage in domestic spheres: the singing of zemirot Shabbat among religious zionists in Israel* (dissertation), Jerusalem 2013.
- אביהו מדינה**
37. אביהו מדינה, "חיים" בתוך : תהודה : בטאון האגודה לטיפול חברה ותרבות תיעוד ומחקר, 25 (תשס"ח), עמ' 119–121.
38. טלילה אלירם, "שירי ארץ ישראל בין מזרח למערב", בתוך : בוא שיר עברי : שירי ארץ ישראל – היבטים מוסיקליים וחברתיים, חיפה 2005, עמ' 161–181.
39. אדוין סרוסי ומוטי רגב, "מן השכונה אל מצעדי הפזמונים : מוסיקה מזרחית ולגיטימיות", בתוך : מוסיקה פופולרית ותרבות בישראל, (תרגם מאנגלית : ולדי דבוייריס), רעננה תשע"ד, עמ' 269–295.
40. חביבה פדיה, שיבתו של הקול הגולה : זהות מזרחית : פואטיקה, מוזיקה ומרחב, תל-אביב תשע"ו.
- שלום חנוך**
41. שלום חנוך, מלים ולחנים, תל-אביב 1980.
42. חנוך רון, "הוא הראי", מוסיקה : מגאזין על צלילים ואנשים, 14 (1988), עמ' 38–46.
43. מוטי רגב, "סוף עונת התפוזים", אצל : עדי אופיר (עורך), חמישים לארבעים ושמונה : מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל, תל-אביב וירושלים 1999, עמ' 251–257. ובקישור : https://theory-and-criticism.vanleer.org.il/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2017/04/12-24.pdf
- אהוד מנור**
44. אהוד מנור, לא דברנו עוד על אהבה, תל-אביב תשמ"ד.
45. דובי לנץ (עורך), אין לי ארץ אחרת : אהוד מנור – שירים כביוגרפיה, תל-אביב 2003.

46. גלי מנור, "גם אני עוד רוצה לבכות: אהוד מנור – שירים כביוגרפיה", בקורת ופרשנות, 44 (תשע"ב), עמ' 301–319.
47. גלי מנור, רק מלה בעברית: שירי אהוד מנור בין האני לאנחנו, תל-אביב תשפ"א.
48. גלי מנור, "אהוד מנור: משירת יחיד לשירת רבים" פנים, 52–53 (2010), עמ' 70–79.
חנן יובל
49. חנן יובל, סידור אישי, תל-אביב 2009.
אהוד בנאי
50. אהוד בנאי, זה המקום, בן-שמן 2012.
דודו ברק
51. דודו ברק, היום היום, ירושלים 2008.
52. יוסף פריאל, "שירת התני"ך של דודו ברק", מחקרי גבעה, ז (תש"ף), עמ' 75–97 ובקישור:
<https://dudu-barak.com/wp-content/uploads/2020/09/%D7%A9%D7%99%D7%A8%D7%AA-%D7%94%D7%AA%D7%A0%D7%9A-%D7%A9%D7%9C-%D7%93%D7%95%D7%93%D7%95-%D7%91%D7%A8%D7%A7-%D7%A2%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%93.pdf>
עוזי חיטמן
53. עוזי חיטמן, מלים ומנגינות, תל-אביב 2005.
יורם טהרלב
54. יורם טהרלב, אין כבר דרך חזרה, תל-אביב 2004.
55. יוסף פריאל, "שירת התני"ך של יורם טהרלב", מחקרי גבעה, ד (תשע"ו–תשע"ז), עמ' 169–201, ובקישור:
<https://www.washington.ac.il/rashutmechkar/files/2018/10/%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C-%D7%A9%D7%99%D7%A8%D7%AA-%D7%94%D7%AA%D7%A0%D7%9A-%D7%A9%D7%9C-%D7%99%D7%95%D7%A8%D7%9D-%D7%98%D7%94%D7%A8%D7%9C%D7%91.pdf>
56. יוסף פריאל, "הארץ הטובה, ההר הטוב ונביאו אליהו בשירי טהרלב", מחקרי גבעה, ה (תשע"ח), עמ' 189–208, ובקישור:
<https://www.washington.ac.il/rashutmechkar/files/2018/10/%D7%94%D7%90%D7%A8%D7%A5-%D7%94%D7%98%D7%95%D7%91%D7%94-%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C.pdf>
יאיר רוזנבלום
57. שמואליק טסלר, מאפיינים מוזיקליים ייחודיים בשירי יאיר רוזנבלום (דיסרטציה), אוניברסיטת בר אילן, רמת-גן תשע"ח.
58. מוטי רגב, "גיטרות חשמליות, קוסמופוליטיות אסתטיות וייחוד תרבותי", אצל: מיכאל וולפה ואחרים (עורכים), מוזיקה בישראל, באר-שבע 2014, עמ' 29–49.
דני סנדרסון
59. דני סנדרסון, נאמן למקור, תל-אביב 1992.
60. דני סנדרסון, אני אדם פשוט סוניה, ראשון-לציון 2005.
61. סיון שנהב-שב, פה קבור הכלב: מאפיינים מוזיקליים בכורת של סנדרסון (עבודה שוות ערך תזה), אוניברסיטת בר אילן, רמת-גן תשע"ו.
62. נועה קנארק גלבו, "נגני גיטרה – להקת כוורת וזהות ישראלית 1967–1976", ישראלים, 7 (2015), עמ' 138–181. ובקישור: <http://in.bgu.ac.il/bgi/israelis/DocLib/Pages/2015/Kanarek.pdf>
- יובל דיין**
- חנן בן ארי**
- פזמונאים נוספים**
63. יענקלה רוטבליט, מאבד תמלילים, תל-אביב 1996.
64. עלי מוהר (עורך), זו אותה האהבה: ביוגרפיה בראשי פרקים – אריק איינשטיין, תל-אביב 2006.
65. רוני שויקה, "האיש גבריאל: על יצירתו של גבריאל בלחסן", דעות, 64 (תשע"ד), ובקישור:
<https://toravoda.org.il/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%94/%D7%94%D7%90%D7%99%D7%A9-%D7%92%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C-%D7%A2%D7%9C-%D7%99%D7%A6%D7%99%D7%A8%D7%AA%D7%95-%D7%A9%D7%9C-%D7%92%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%9C-%D7%91%D7%9C%D7%97%D7%A1%D7%9>
66. רוזה טורסקוב, סגנונה הייחודי של עפרה חזה: מקומם של מרכיבים מזרחיים בתפיסתה המוסיקאלית, (עבודת גמר לתואר שני), אוניברסיטת בר אילן, רמת-גן 2002.